עין משפט נר מצוה

[נ"ל מקריב]

ט א מיי' פ"ד מהלכות מעה"ק הלכה יג :

י ב מיי' פ"ד מהלכות תמורה הלכה א וכאידך מ"ד :

יא ג ד מיי' פי"ב מהל' פסה"מ הלכה ט :

יב ה מיי' פ"ג מהל' תמורה הלכה א :

יג ו מיי' שם פ"ד הל' ה :

יד ז מיי' שם הלכה ה ופ"ד מהל' פסה"מ הלכה יז :

טו ח מיי' פ"ד מהל' תמורה הלכה ד :

מסורת הש"ס

תורה אור

תני *רבי א) חייא לסיועי לר' יהושע בן לוי °אם כשב ב) הוא מקריב ולד ראשון קרב ולד שני אינו קרב הוא ג) קרב ואין ולד כל הקדשים קרב ולד דמאי אי דעולה ואשם זכרים הם ולא בני ולד הם אי דחטאת הילכתא גמירי לה דלמיתה אזלא אמר רבינא לאיתויי ולד המעושרת ולד המעושרת למה לי קרא ד) עברה עברה מבכור קא גמר לה אצטריך ס"ד אמינא *אין דנין אפשר משאי אפשר קמ"ל : העיד ה) *ר"ש ור' פפיים כו' : *ולרבא דאמר קדשים כיון שעבר עליהם רגל אחד כל יום ויום עובר עליהם ו) א) בבל תאחר מעצרת בעי מיכליה אמר רב זביד משמיה דרבא כגון שהיה חולה בעצרת רב אשי אמר מאי חג נמי דקתני חג שבועות ואידך ז) כל היכי דקתני פסח תני עצרת אי הכי מאי אסהדותיה לאפוקי מדר"א דאמר ולד שלמים לא יקרב שלמים קמסהיד הוא דקרב : **מתני'** ב)ולד תודה ותמורתה ח) ולדן ולד ולדן עד סוף כל ג)הדורות הרי אלו כתודה ובלבד שאין טעונין לחם : **גמ'** מנא הני מילי דת"ר א)מהו [א]*אומר ט) °יקריבנו מפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה ונמצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות מנין ג)שאיזו שירצה יקריב ולחמה עמה ת"ל תודה יקריב יכול תהא שניה טעונה לחם ד)ת"ל יקריבנו י) אחת ולא שתים מנין לרבות ולדות תמורות וחליפות ת"ל יא) ואם על תודה יכול יהו כולן טעונות לחם ת"ל על זבח התודה יב) תודה טעונה לחם ולא ולדה ותמורתה וחליפתה טעונה לחם : **מתני'** ה)תמורת עולה ו)ולד יג)תמורה ולד ולדה עד סוף כל העולם הרי אלו כעולה וטעונין הפשט וניתוח וכליל לאשים יד) ז)המפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו עולה *ר' טו) אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה : **גמ'** מאי שנא רישא דלא פליגי טז) ומ"ש סיפא דפליגי אמר רבה בר בר חנה במחלוקת שנויה ור' אליעזר היא ורבא אמר אפילו תימא רבנן ע"ב לא פליגי יז) עליה דר' אליעזר אלא גבי מפריש נקבה לעולה דאימיה לא קריבה אבל יח) תמורה דאימיה נמי קריבה אפילו רבנן מודו יט) ומי אמר רבי כ) אליעזר יקרב עולה הוא עצמו כא) ורמינהו *תמורת אשם ולד תמורה ולדן ולד ולדן עד סוף כל העולם ירעו עד שיסתאבו וימכר ויפלו דמיו לנדבה *רבי כב) אליעזר אומר ימותו ר"א אומר יביא בדמיהן עולה בדמים אין הוא עצמו לא אמר רב חסדא ר"א לדבריהם דרבנן קאמר כג) להו לדידי סבירא לי דאפילו ולד נמי קרבה עולה לדידכו דאמריתו (א) כד) *רועה אודו לי מיהת דמותרות לנדבת יחיד אזלי ואמרי ליה מותרות לנדבת ציבור אזלי רבא אמר עד כאן לא קאמר ר' כה) אליעזר הוא עצמו יקרב עולה אלא במפריש נקבה לעולה דאיכא שם עולה על אמו

ויקרא ג · ויקרא ז

א)[כר"ה ו. איתא עובר בעשה ועי' שם ו: אמר רבה כיון שעברו עליו שלשה רגלים בכל יום ויום עובר בבל תאחר] ב)כ"ה העולם

כשב. משמע ולד *טלה : **הוא קרב.** ולד שלמים דהא קרא בשלמים כתיב : **ולד דמאי.** קא ממעט דאמרת ואין ולד כל הקדשים קריבין : **ולד המעושרת.** מעשר בהמה שילדה נקבה בעשירי ואחר כך ילדה ולדה אינו קרב אלא ירעה ויאכל במומו לבעלים כדין מעשר שנאכל במומו לבעלים : **מבכור גמר.** ובבכור לא קרב ולד דידיה דהא ליכא ולד בבכור דהא זכר הוא : **בכל יום ויום עובר בעשה.** כו] ובאת שמה והבאתם שם דמשמע ברגל ראשון שתבא שמה הבא כל נדרים שעליך : **מעצרת בעי למיכליה.** כז] דבשלמא בפסח לא אקרביה דאימור מחוסר זמן הוה דנולד בפסח ועבר הרגל קודם שימלאו לו ז' ימים (ב) כח] : **ואידך.** רב זביד אמר לך כל היכא דתני פסח ובעי לאדכורי מידי בעצרת תני עצרת ולא קרי ליה חג אבל אי הוה מדכר לפסח בלשון חג המצות הוה תני לעצרת בלשון חג : **אי הכי.** דהאי חג שבועות הוא א"כ דהוה חולה : **מאי אסהדותיה.** דרבי פפיים מאי אתא לאשמועינן דבשלמא אי אמרת דהאי חג סוכות כט] ובעצרת לא הוה חולה אתא רבי פפיים לאפוקי מדרבא אלא השתא מאי משמעינן מיניה : **מתני' הרי אלו כתודה.** וקריבין ונאכלין ליום ולילה ל] : **גמ' מהו אומר** [ב] **התודה** לא] **(ליה) יקריב.** אם על תודה יקריבנו והקריב וגו' דהוה לב] [מלי] למכתב (אם על תודה) והקריב על זבח התודה : **ת"ל תודה יקריב.** מ"מ (ג) : לג] **שניה.** אם יקריבנו לאחר שהקריב הראשונה : **יקריבנו.** אחד ולא שנים ומלחם הוא דקא ממעט דאילו מהקרבה לא לד] ממעט לה שניה כדגמרינן להו מאם על תודה דקרבה : **מנין לרבות כו'.** להקרבה : **וחליפות.** כגון אבדה והפריש אחרת תחתיה לה] : **מתני' תמורת עולה.** כגון המיר זכר בעולה : **ולד תמורה.** כגון אם המיר נקבה בעולה וילדה התמורה זכר לו] : **גמ' מ"ש.** גבי ולד תמורת עולה דלא פליגי רבנן לז] דבדברי הכל קאמר הרי אלו כו' והוין [ג] כליל לאשים : **ובסיפא גבי ולד עולה.** פליגי רבנן דהוא עצמו לא יקריב אלא דמיו : **במחלוקת שנויה.** כמה שחולקין בסוף (ד) כך חולקין בראשונה ורישא דקתני הרי אלו כעולה ר"א היא : **גבי ולד תמורה אימיה קריבה.** לאו אימיה ממש אלא הקדש ראשון שבאו אלו כולן מכחו הוא קרב דזכר הוה אבל גבי מפריש נקבה לעולה היא היתה הקדש ראשון ולא קרבה : **תמורת אשם.** ירעו דהלכה למשה מסיני הוא כל שבחטאת מתה באשם רועה ותמורת חטאת מתה : **לנדבה.** לשופרות שקריבין מדמיהן נדבת צבור : **ימותו.** דאית ליה כחטאת כאשם ברים מס' זבחים (דף י:) : **יביא בדמיהן עולה.** דמותרות לנדבת יחיד אזלי : **הוא עצמו.** ולד תמורה לא אלמא כיון דאימיה לא חזיא להקרבת עולה דאין נקבה קריבה עולה ועוד דאפילו הואי זכר גמירי דתמורת אשם רועה הילכך ולד נמי לא קרב ובולד עולת נקבה לח] אמאי קאמר דקרב : **דאיכא שם עולה על אמו.** המפריש לט] בהמה לעולה איכא עלה שם עולה דהא לעולה אקדשה ואי משום דנקבה היא אפ"ה שם עולה עלה שהרי מצינו נקבה בעולת העוף מ] ועוד דהא לכשתמכר מא] דמיה עולה דהיינו *)שם עולה : אבל

*) נ"ל שם

תני רבי חייא לסיועי לר' יהושע בן לוי אם כשב הוא *מקדיש ולד ראשון הוא קרב ולד שני אינו קרב . והיינו מב] ע"כ כרבנן דאי לר"א ולד ראשון אינו קרב כלל והך דרשה אינה אלא אסמכתא בעלמא דהא ולאי הא דולד שני אינו קרב היינו מדרבנן שמא יגדל ממנו עדרים עדרים ובפסחים מג] (דף לו:) מוקי לה להאי לדרשא אחרינא : **מעצרתא** בעי למיכליה . אבל לא פריך מפסח בעי למיכליה דאפשר דמחוסר זמן היה : **אי** הכי מאי אסהדותיה . מד]דבשלמא אי לא היה חולה בעצרת והאי חג הסוכות קאתא רבי פפיים לאפוקי דרבא אלא השתא מאי אשמועינן : **וחליפות** [ד] . צ"ע מה חליפות דאי הפריש תודה ואבדה והפריש אחרת תחתיה ומצאת הראשונה והרי שתיהן עומדות הא כבר שמעינן ליה מרישא דברייתא מה] : **אבל** גבי ולד תמורה דאימיה נמי קרבה . לאו אימיה ממש אלא הקדש ראשון שבאו אלו מכחן והוא קרב דזכר הוא : **בדמיהן** אין הוא עצמו לא . וא"ת מאי מו] [ג] קמ"ל דלמא שאני הכא דלא קרב דכל שבחטאת מתה באשם רועה וולד חטאת מתה ומש"ה באשם ירעה אבל הוא עצמו לא יקרב וי"ל דלא נגמרה באשם רועה אלא בהני דשייכי בהלכתו באשם כגון מתו בעליו או נתכפרו או תמורה או עברה שנתה דכל הני ד' דשייכי באשם בהלכתו אבל ולד אשם דלאו בהלכתו הוא דאשם זכר הוא ולא שייך ביה ולד בהא לא נגמרה ההלכה : **אלא** לדידכו דאמריתו לא קרב . וא"ת תיקשה מרבנן לרבנן לפי הא דאמר רבא לעיל דהיכא דאימיה קרבה אפילו רבנן מודו דולד נמי קרב והכא בולד תמורת אשם אימיה קרבה א"כ הוה להו למימר דולד עצמו יקרב וי"ל דרב חסדא דהכא לית ליה האי שינויא דרבא דלעיל אלא ס"ל כלמשני רבה בר בר חנה במחלוקת שנויה ור"א היא ורבא דמשני לעיל דהיכא דאימיה קרבה אפילו רבנן מודו משני הכא שינויא אחרינא כדאיתא בסמוך דרבא משני שינויא אחרינא ומורי הרמ"ר פי' דלעולם מצי למימר דרב חסדא נמי אית ליה שינויא דרבא דלעיל דהא דאמר דהיכא דאימיה קרבה אפילו רבנן מודו ה"מ גבי ולד תמורת עולה דעיקר תחילת הקדש קרב עולה ומש"ה דין הוא שיהא הולד עצמו קרב עולה אבל הכא גבי ולד תמורת אשם דעיקר תחילת הקדש קרב אשם ולא עולה אין דין שיהא הולד קרב עולה וה"נ [ג] קאמר מז] לר"א במפריש נקבה לעולה וילדה א) דאין עיקר קרב עולה אלא רועה מח] הולד עצמו קרב הכי נמי ה"ל למימר בולד תמורת אשם ואע"ג דאין עיקר ההקדש קרב עולה הולד עצמו קרב . מט] מורי הרמ"ר :

א) נ"א דאין עיקר תחילת הקדש קרב עולה אלא רועה אפ"ה הולד וכו' נ"ק

שיטה מקובצת

א] רבי חייא . ס"א רב חנניא : ב] תיבת הוא מקריב בס"א אינו : ג]והוא מקריב הוא : ד] קרא העברה העברה מבכור : ה] העיד רבי יהושע ור' פפיים כו'. ס"א נימא תהוי תיובתא דרבא דאמר רבא קדשים כיון כו' : ו] עליהם בעשה ותיבות בבל תאחר נמחק : ז]ואידך. ס"א ורב זביד אמר לך אי עצרת היא חג שבועות קרי לה : ח] ותמורתה. ס"א ולדה ולד ולדה (ולד) [עד] : ט] אומר תודה יקריבנו מנין למפריש תודה : י]יקריבנו אחת מביא עם הלחם ולא שתים מביא עם הלחם מנין : יא] ת"ל אם על אות ו' נמחק : יב] התודה טעונה : יג] תמורתה ולדה ולד : יד] המפריש עתי' לעיל דף ז' : טו] ר' אלעזר אות י' נמחק : טז] פליגי רבנן ומ"ש סיפא דפליגי רבנן אמר רבה בר רב הונא במחלוקת : יז]פליגי רבנן עליה : יח] אבל גבי ולד תמורה : יט] מודו . ל"א וכליל לאשים כו' עד אבל המפריש נקבה לעולה כו' ימכר ואח"כ ומי אמר ר' אלעזר כו' כאשר כתוב לפנינו עד הוא עצמו לא קרב ואח"כ לישנא אחרינא ורמי דר"א אר"א כו' וכן גירסת הרגמ"ה אבל רש"י גרים ל"א לקמן כאשר כתבתי : כ]אלעזר אות י' נמחק : כא] הוא עצמו יקרב עולה ורמינהו : כב]ר' אליעזר אומר ימותו ר' אלעזר אומר יביא כו' ר' אלעזר לדבריהם : כג] ומשני לדבריהם דרבנן קאמר. ורבא בא להוסיף שאף לר"א אנו יכולים לחלק בין תמורת אשם לעולה כמו שמפרש והולך . תוס' : כד] דאמריתו לא יקרבו אודו תיבת רועה נמחק : כה]ר' אלעז' הוא : כו] בעשה . במס' ר"ה מפיק לה מקרא ובאת שמה והבאתם שמה דמשמע : כז] למיכליה דמסתמא הם לא יאחרו דבשלמא : כח] ימים הס"ד ומה"ד שהיה חולה ולקמן אמרינן פרט לחולה וזקן ומזוהם וכיון דלא היה ראוי הו"ל סוכות רגל הראשון גביה הס"ד : כט] סוכות הוא : ל]ולילה עד חצות כדין שאר תודה דהא מותר תודה הויין. הס"ד ומה"ד ולדה בכדי נקט אלא איידי דתני סיפא ולד ולדן קא נקט בכל הני ולד הס"ד : לא] תיבת לי' ל"ש ונמחק : לב] דהוה ליה למכתב : לג] מה"ד יכול תהא שניה טעונה לחם אם : לד] לא קא ממעט לשניה כדמרבי להו מאם : לה] תחתיה והרי שתיהן עומדות יקריב אחד מהן ולחמה עמה כדמרבינן מתודה יקריב דאיזה שירצה יקריב לחמה עמה אבל תרווייהו בלא לחם לא נפקא לן מינה . הס"ד ומה"ד יכול כולן טעונות לחם ולדות ותמורות וחליפות . הס"ד ומה"ד ת"ל תודה ודאי טעונה לחם קודם הקרבת שניה וחילופה טעונה לחם קודם כפרה : לו] זכר וילדה דתמורה ולד ולדן כו' לא איצטריך למיתני כיון דתני ולד תמורה אלא איידי דתני רישא דמתני' ולדה דוקא קתני לה הכא : לז] דדברי הכל אות ב' נמחק : לח] נקבה נמי אמאי : לט] המפריש נקבה לעולה : מ] העוף . ס"א דאין תמות וזכרות בעוף הילכך אין דחויה גדול אבל ולד תמורת אשם דחויה גדול שאין שם אשם קרב נקבה דאין אשם בעוף : מא] לכשתמכר הוי דמיה עולה דהיינו שם עולה : מב] והיינו דלא כרבא דלרבא אליבא דכ"ע קרב ולד ולד ולריב"ל היינו ע"כ : מג] ובפסחים נמי משמע כן דמוקי לה : מד] אסהדותיה . פי' דבשלמא : מה] דברייתא וצ"ל דאגב שיטפיה נקט ליה הכא : מו] מאי פריך תיבת קמ"ל נמחק : מז] תיבת לר"א ל"ש ונמחק : מח] רועה אבל לר"א דאמר במפריש נקבה וילדה הולד : מט] תיבות מורי הרמ"ר נמחק :

רבינו גרשום

דחולה הוה הא הוה בריא הוו מקריבי ליה בעצרת א"כ מאי אסהדותיה דרבי פפיים מאי חדוש אשמעינן דקאמר ואכלנוהו בחג דילמא היינו טעמא משום דחולה הוא בעצרת . אלא האי חידוש קמ"ל לאפוקי מדר' אליעזר : [מהו אומר תודה יקריב . כלומר דהאי יקריבנו דאם על תודה כולית מיותר דמצי למימר ואם על תודה והקריב על זבח התודה : אלא מה ת"ל יקריב אתה למד למפריש תודתו כו' : חליפות . היינו שאבדה והפריש אחרת תחתיה : ת"ל אם על תודה . ריבה דתמורות ולדות וחילופות נמי הוי תודה] : תמורת עולה (או) כגון שהומר בעולה זכר תמורה נקבה [וילדה אותה תמורה נקבה] : ולדן . א) כלומר ולד תמורה ולד [שילדה]תמורת ולד ולדן עד סוף העולם הרי אלו כעולה ואע"ג דההיא תמורה נקבה דלא חזיא לעולה קדשה (כדתנן)[כדאמר] בפ"ק ממירין מן הזכרים על הנקבות ומן הנקבות על הזכרים : [המפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה עד שיסתאב וימכר] ויביא בדמיו עולה . לנדבת צבור ומשום הכי ירעה דקא אתי מכח קדושה שאינה ראויה דנקבה לא חזיא לעולה וכ"ש אמו דרועה : ר' אלעזר אומר הוא עצמו . הולד אל ירעה אלא יקרב עולה : [מאי שנא רישא . דלא פליגי רבנן בתמורת עולה ולד תמורה אלא מודו דהרי אלו כעולה דקרבי : ומאי שנא סיפא . בהמפריש נקבה לעולת וילדה זכר דפליגי דאמרי ירעה : אמר רבה בר בר חנה] במחלוקת שנויה [כמו דפליגי] בסיפא קא פלגי ברישא והאי דתני הרי אלו כעולה רבי אליעזר היא ולא רבנן : דאימיה לא קא קרבה . לעולה דנקבה היא הילכך קא אמרי בנה ירעה : אבל גבי ולד תמורת עולה . דאימיה [דוולד תמורת] דתמורת קרבה ועולה עצמה קרי לה אימיה דתמורה באה מכחה אפילו רבנן מודו דולדן הרי אלו כעולה : ל"א וכליל לאשים [דברי הכל היא ורמינהי כו' . אמר רב הונא במחלוקת שנויה ברישא כך בסיפא וכליל לאשים לא דברי הכל היא אלא לר' אלעזר היא : אפילו תימא . ובתמורת עולה לא פליגי עלית דר' אלעזר דהא תמורת עולה נקבה] שנייה היא לחך קמייתא דתמורה היינו שניית וקמייתא דאפריש [קודם שהפריש התמורה] עיקר עולה זכר הפריש(הילכ') [הילכך] לא קנסו רבנן בולד תמורה אלא אמרי דיקרב : אבל מפריש נקבה לעולה כו' . וולדן ולד של תמורת אשם ולד ולדה . ויפלו דמיו לנדבה . לשופרות היינו לנדבת צבור : ר' אלעזר אמר ירעה וימכר ויביא בדמיהן עולה . לנדבת יחיד אבל לא יביא בדמיהן אשם כדאמרינן לקמן דמותר אשם לא קרב אשם אלא ירעה ולד דתמורת אשם נמי ירעה ויביא בדמיו עולה [בדמיו יביא הוא עצמו לא יקרב] : אודו לי (אחי) מיהת דמותרות . דולדות היינו מותרות : לנדבת יחיד אזלי כדאמרינן בסיפא דפירקין קמא דר' אלעזר סבר דמותרות לנדבת יחיד אזלא ועבדה תמורה ואמרי ליה רבנן (לא) מותרות לנדבת צבור אזלי ועולה הבאה מן המותרות לא עבדת תמורה דאין תמורה בצבור : רבא אמר . אפילו תימא דר' אלעזר אמר גבי ולד דתמורת אשם דוודאי הוא עצמו לא יקרב ולא קשיא האי דקאמר גבי ולד עולה דהוא עצמו ליקרב משום דאיכא שם עולה על אמו שהרי מצינו עולה נקבה נוהגת בעני בעולת העוף אבל גבי תמורת אשם לא מצינו דומיא דשם עולה על אמו שלא מצינו [שום] נקבה נוהגת באשם הילכך מודה ר' אלעזר דבדמיו אין והוא עצמו לא קרב : ל"א (ורמי דר"א אדר"א) [ולד מיהת כיון דחזי דוכר הוא קריב גופיה] : אפילו תימא ר' אלעזר . כי קתני מפריש נקבה לעולה וילדה זכר הוא עצמו יקרב עולה דכיון דאיכא שם עולה על אמו כדאמרן נחתא קדושה לגופה ועוד דלא חויא היא עולת חובתו אלא נדבה [דורון] והואיל ומצי פטר נפשיה בעולת העוף כרבי אלעזר בן עזריה דאמר לקמן האומר הרי עלי עולת יביא כבש רבי אלעזר אמר יביא תור או בן יונה (הילכך) נחתה קדושה לגופה [והלכך] ולד נמי קדיש לגופיה וקרבה אבל תמורת אשם דליכא שם אשם על אמו כדאמרינן וכיון דאשם הוי חובתו ולא

א) אולי נ"ל וולד תמורה שילדה ולד וולד ולדן וכו' .

הגהות הב"ח

(א) גמ' לדידכו דאמריתו דמיו עולה אודו לי מיהת : (ב) רש"י ד"ה מעצרת וכו' ז' ימים הס"ד ואח"כ מ"ה מאי חג דקתני כו' ואידך רב זביד וכו' ולא קרי ליה חג . נ"ב לכך אינו מתרץ דזה חג היינו עצרת וק"ל : (ג) ד"ה ת"ל תודה יקריב מ"מ אף שניה יקריבנו כצ"ל והד"א תיבת אם נמחק : (ד) ד"ה במחלוקת וכו' וכך וכו' ר"א היא דס"ל גבי ולד תמורה קרבה הס"ד ואחר כך מ"ה דאימיה נמי קרבה לאו אימיה ממש :

הגהות הגר"א

[א] גמ' אומר יקריבנו מפריש . נ"ל אומר תודה יקריב הפריש : [ב] רש"י ד"ה מהו . התודה . נ"ל תודה : [ג] ד"ה מ"ש והוויין כליל . נ"ל וכליל : [ד] תד"ה וחליפות כו' . ול"נ דמרבה חליפות להקרבה אף אחר שקרבה הראשונה וכ"ה ברש"י ד"ה יקריבנו :

הגהות צ"ק [א] נ"א מהו אומר תודה יקריב מנין למפריש וכו' [ב] נ"א קא פריך [ג] פי' דהגמרא פריך לר"א מצד סברא זו

אבל גבי תמורת א] ולד אשם דליכא שם עולה על אמו מודי רבי ב] אליעזר דבדמיו אין הוא [א]עצמו לא קרב ג] איתיביה אביי וכי בעי רבי אליעזר שם עולה על אמו והא תניא *א]המפריש נקבה לפסחו ד] [ב] ירעה עד שיסתאב ותמכר ויביא בדמיה פסח ילדה ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו פסח נשתיירה אחר הפסח תרעה עד [ג] ה]שיסתאב ויביא בדמיה שלמים ילדה ירעה עד שיסתאב וימכר ויביא בדמיו שלמים ר"א אומר הוא עצמו יקרב בשלמים ו] והא הכא דליכא שם שלמים על אמו ואמר רבי אליעזר יקרב שלמים אמר ליה [רבא] ז] (ר' אליעזר) אחר הפסחקא אמרת שאני אחר הפסח דמותר פסח גופיה קרב שלמים [ד] אי הכי ניפלוג נמי ברישא אמר ליה [ה] אין ה"נ ח]ופליגי אביי אמר לא פליג מידי דגמירי ט]למקום שהמותר הולך הולד הולך לאחר הפסח דמותר קרב שלמים ולד נמי קרב שלמים אבל לפני הפסח אימיה למאי אקדשה לדמי פסח ולד נמי לדמי פסח י]מתיב רב עוקבא ברחמא ומי אמרינן מדאימיה לדמי ולד נמי לדמי והתניא המפריש נקבה לפסח היא וולדותיה ירעו עד שיסתאבו וימכרו ויביא בדמיהם פסח ר"א אומר הוא עצמו יקרב פסח יא] והא הכא דאימיה לדמי ואמר רבי (א) אליעזר הוא עצמו קרב פסח ולא מוקמינן ליה באימיה אמר רבינא יב] במפריש בהמה מעוברת עסקינן רבי אליעזר סבר כרבי יוחנן דאמר *אם שיירו משוייר *דעובר לאו ירך אמו הוא ואמו היא דלא קדשה קדושת הגוף אבל יג] היא קדשה אמר ליה מר זוטרא בריה דרב מרי לרבינא הכי נמי מסתברא דבבהמה מעוברת עסקינן מדקתני היא וולדותיה שמע מיניה אמר

מסורת הש"ס

תוספתא דפסחים פ"ט

[חולין נח. וש"נ]

אבל ולד תמורה אשם אין שם עולה על אמו . יד] (ב) הקדש ראשון שכולן באו מכחו לאשם הופרש ולאשם הקריבו ולא היה עולה טו] *הוא ולא דמיו לשון ירושלמי ולריש מתניתין מהלך (ג) וכליל לאשים דברי הכל בתמיה כלומר אמאי לא פליגי רבנן בולדי תמורה (ד) כמו בולדי עולה: **ור"א היא** . אבל לרבנן[ו] ימכר וה"ה נמי לולד תמורת עולה ורישא טז] רבי אליעזר היא : [ז] (ה) **תמורת עולה** . שניה היא להך קדמייתא [ח] דאפריש יז] וקדמייתא דאפריש זכר הוה וקרב הילכך קרב נמי ולד תמורתו כו' : **איכא שם עולה על אמו** . בעולת העוף ועוד יח] דמיה לעולה קיימי הילכך נחתא לה קדושה לגופה הואיל ודוגמתה מצינו בעוף דקריבה משום הכי קרב ולד אבל ולד תמורת אשם ליכא שם עולה על הראשון שהיא אם לכולן שמכחו באו והוא קרב אשם ולא מצינו תמורת אשם קריבה בעולה הילכך לא נחתא קדושה על התמורה אלא לדמי ומשום הכי לא יקרב הולדים]: **נשתיירה אחר הפסח כו'** . דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוי כדאמרינן במנחות בשילהי פרק התודה (דף פג:) והיא גופה לא קרבה שלמים ואע"ג דשלמים באין נקבה הני הואיל ומחמת קדושה כ]א) פסולה הויין ולא חזו לפסח אידחו נמי משלמים : **ילדה** . אחר הפסח : **הוא עצמו קרב שלמים** . ואע"ג דליכא שם שלמים על אמו דהא לשם פסח אקדשה: **שאני אחר הפסח דמותר הפסח** . כגון אם הפריש פסח ונתכפר באחר וניתותר זה קרב שלמים הילכך כך דניתותרה לאחר הפסח שם שלמים עלה ואזיל ליה שם פסח מינה וחייל עליה שם שלמים אלא שאינה יכולה ליקרב נקבה הואיל ומכח פסח אתא : ב) **אי הכי** . דטעמיה דר"א משום דאיכא שם שלמים על אמו כא] לפלוג נמי ברישא ילדה קודם הפסח ונימא רבי כב] אליעזר הוא עצמו יקרב דהולד עצמו יקרב שלמים דקודם פסח נמי אי שחיט לפסח לשם שלמים כשר דפסח בשאר ימות השנה שלא בי"ד בניסן שלמים הוא והילכך שם שלמים על אמו: **אביי אמר לא פליג מידי** . דטעמיה דר' אליעזר לאו משום דאיכא שם שלמים על אמו אלא טעמיה [ט] דרבי אליעזר בכולהו משום דגמירי למקום שהמותר הולך אם היה מפריש ב' בהמות לאחריות כג] אם אבדה והפריש ונתכפר באחרת ונמצאת ראשונה למקום שאותו מותר הולך הולד הולך הילכך גבי מפריש נקבה לעולה כי היכי דאם הפריש עולה ונתכפר באחרת קריבה השניה עולה דהא נדבה נינהו ותרווייהו חזו ולד דעולה נמי אם הפריש נקבה לעולה קרב כד] דומיא דמותר גבי אשם נמי דמותר אשם רועה ולד תמורת אשם נמי רועה וגבי פסח נמי אחר הפסח דמותר הפסח דינו ליקרב לכתחילה שלמים אם נתכפר באחר ולד נמי קרב שלמים קודם כה] הפסח דמותר לא חזי למידי כגון אם הפריש ב' פסחים לאחריות לא חזו לשלמים לכתחילה דסתמייהו לפסח וחד מינייהו דהוי מותר לא חזי לפסח דהא ב' פסחים לא יקריב הילכך ולד פסח נמי לא חזי למידי אלא אזיל בתר אימיה דקדושה לדמי פסח והא נמי קדיש לדמי פסח כו] : **אם שיירו משוייר** . המקדיש בהמה מעוברת ושייר עוברה לקדושה אחרת משוייר אלמא תרי גופי נינהו והילכך כי לא שיירה נמי לאו גופא דאם הוא ולאו מכחה דאם אתי ועליה דידיה אייל קדושת פסח : **היא וולדותיה** . משמע שניהן היו בשעת הקדש מדלא תני המפריש נקבה לפסחו תרעה ילדה זכר ירעה כדקתני לעיל : ג) **דאיכא שם עולה על אמו** . בעולת העוף : ליכא

א) פסולין נאין צ"ק ב) עיין רש"ק ג) שייך לע"ב

*אלא **במפריש נקבה לעולה** . דאיכא שם עולה על אמו לשון רש"י דהא לעולה אקדשה ואי משום דנקבה היא אפילו הכי שם עולה עלה שהרי מצינו נקבה בעולת העוף ועוד דהא כז]דלכשימכרו דמיה עולה דהיינו שם עולה אבל ולד תמורת אשם אין שם עולה עלה דאמו לא היא ולא דמיה עכ"ל ולשון ראשון דשם עולת העוף על אמו אי אפשר להעמידה בסוגיא דלקמן ובמקומו אפרשנה: **והא הכא דליכא שם שלמים על אמו** . כאן טוב להעמיד שפיר השתי לשונות שהרי אין שלמים בעופות *וגבי תחילת הקדש לא לשם שלמים הופרש : **אי הכי ניפלוג נמי ברישא** . פרש"י (לשון ראשון) ילדה לפני הפסח נימא רבי אליעזר הוא עצמו יקרב פסח דהא איכא שם פסח על אמו אלא שאינה יכולה ליקרב והכא אין יכולין להעמיד לשון ראשון דרש"י דלעיל דשם עולת העוף על אמו דהא הכא אין פסח בא נקבה *דאין פסח בעופות אבל לשון שני ניחא שהרי תחילת הקדש לשם פסח הופרש והוה ליה לומר דהולד יקריב לשם פסח וא"ת ליסני ליה דבעינן שם פסח על אמו בשום מקום ולא אשכחן ליה הכא דאין שם פסח על נקבה ליקרב היא עצמה ומשום הכי אין הולד קרב הוא עצמו לשם פסח מכאן אומר הרמ"ר דלעולם לא אמר דמהני שם עולת העוף על אמו להכשיר הוולד עצמו וכל היכא דאשכחנא להאי ליסנא נפרשנו בע"ה כח] א)ובריש פירקין פירש יפה :

כט] **אי הכי** . ואם תאמר מאי אי הכי איכא הכא דהכי נמי מצי לפרוכי ממתני' בהדיא מ"ש במפריש נקבה לעולה וילדה אמר רבי אליעזר דבנה עצמו קרב עולה והכא גבי פסח אמר ירעה ויש לומר דה"פ אי אמרת בשלמא בלאו האי שינויא דרבא לא מצי למיפרך ממתניתין דשאני התם דאם הולד קרב עולה אין שם עולה נעקר מן האם דלעולם אדם יכול להקריב עולה בכל יום אבל ל] הכא דאם הולד עצמו קרב פסח נמצא שם פסח נעקר מן האם ממנה ומדמיה שהרי אין בידו להקריב רק פסח אחד לפיכך אין להקריב הולד בפסח לעקור ממה שהופרשה אבל לרבא פריך שפיר מאחר דאית ליה דמשום דמותר פסח קרב שלמים חשיב ליה כאילו הוי שם שלמים על אמו ה"נ הוה ליה למימר מהאי טעם קודם פסח נמי שיהא הולד עצמו קרב פסח ולא כפרש"י שפירש ניפלוג נמי ברישא ונימא הולד עצמו יקרב שלמים קודם פסח דקודם פסח נמי אם שחט פסח לשם שלמים כשר דפסח בשאר ימות השנה לא] (קרבה שלמים) שלא בארבעה עשר בניסן קרב שלמים הילכך שם שלמים על אמו : **אביי** אומר לב] לא פליג מידי למקום שהמותר הולך שם הולד הולך . אביי לג] ב) לא נפרש כל דבריו של ר"א גבי מפריש נקבה לעולה וילדה וכן מפריש נקבה לפסח ונשתיירה בהני שני מקומות אמר דהולד עצמו קרב שהרי לד] אם לא נעקרה מקדושתה במפריש נקבה לעולה ג) דמיה לא ידחו מהיות עולה וכן מפריש נקבה לפסח ונשתיירה וילדה אם בנה קרב לא ידחה האם משלמים דכיון שעבר הפסח אינה ראויה כ"א לשלמים אבל גבי תמורת אשם וכן הפריש נקבה לפסחו וילדה קודם הפסח דבהניהם אמר ר"א דהולד ירעה היינו משום דאם הולד לתמורת אשם היה קרב א"כ ידחה האם ממה שהופרשה תחילה דהיינו אשם שהרי אינו יכול להקריב שני אשמות וכן מפריש נקבה לפסחו וילדה קודם הפסח אם יקרב הולד הוא עצמו אם כן ידחה אמו היא ודמיה מפסח דאינו יכול להביא כי אם פסח אחד בשנה כך שמעתי מיהו אין לשון הש"ס ממש מיושב על זה וגם רש"י לא פירש כן :

א) ובריש פרק פירשתי יפה המ"ד ב) בא לפרש ג) דדמיה

רבינו גרשום

מעי מייתי נקבה לאשמו ואי מייתי נקבה לאשמו לא קדשה אלא לדמי ולד נמי לא קדיש גופיה אלא ימכר ויביא בדמיו עולה : ויביא בדמיה פסח. זכר : ילדה קודם הפסח ירעה הולד עד שיסתאב כו' : נשתיירה לאחר הפסח כגון שהביא פסח זכר אחר ונשתיירה זו נקבה לאחר הפסח תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה שלמים דמותר פסח קרב שלמים . אבל היא עצמה שהפריש לפסח לא תקרב שלמים משום (דקדושה דחויה היא) [דפסח חובתו הוא] וכי הפריש נקבה לפסח לדמיה הפרישה ילדה לאחר הפסח ירעה כו' : והא הכא דליכא שם שלמים על אמו . שלא הפרישה תחלה לאמו לשם שלמים אלא לשם פסח ועוד שלא הפרישה אלא לדמיה : א"ל שאני אחר הפסח אמאי יקרב שלמים דמותר פסח גופיה קרב שלמים ודמי [כמאן דאיכא שם שלמים על אמו אי הכי כיון דאמרת דמותר פסח יקרב שלמים גופיה] נפלוג נמי ברישא בולדה קודם הפסח דהא ולד הוי מותר פסח וליפלוג ר' אליעזר דיקרב הוא גופיה שלמים : אין הכי נמי. דפליג ברישא : אביי אמר לא פליג מידי. ברישא אלא בסיפא וטעמא מאי משום דגמירי למקום שהמותר הולך לשם הולד הולך : וכשנשתיירה שלא נתק לרעיה עד לאחר הפסח (לאחר הפסח) דמותר פסח קרב שלמים כדאמרינן [נשתיירה] (ולד שיירה) לאחר הפסח תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה שלמים [וולד] נמי קרב שלמים הוא עצמו אבל ילדה לפני הפסח דאימיה למאי אקדשה אלא לדמי דכיון [דכל כמה דלא אקריב לפסח] (דפסח) חובתו היא דמידע ידע דנקבה לא הויא (פסח) [אלא לדמי] ש"מ כי אקדשה לדמי פסח אקדשה (והימני) [ומדאימיה] דמי פסח ולד נמי לדמי פסח אקדשיה ודיניה כאמו ולא קרב עצמו שלמים הילכך לא פליג ברישא. ל"א והא פסח נקבה דליכא שם שלמים על אמו שלא הפרישה לשם שלמים אלא לשם פסח (ולא קדיש) [ולהקדיש] גופה דנקבה [לא חזי] אלא לדמים כדאמרן ואפילו הכי ולדה קאמר רבי אליעזר דקדיש גופיה לשלמים אע"ג דליכא שם שלמים על אמו : שאני פסח . דכיון דילדה אחר הפסח דמי כמקדיש פסח בשאר ימות השנה דקרב שלמים אף האי נמי קרב עצמו שלמים (ואי)[והיינו] טעמא דר' אליעזר [גבי עולה] כיון דאיכא שם עולה על אמו שכן מצינו עולה נקבה בעוף הילכך קדשה לגופה ולד נמי קדיש וקרב : נפליג נמי ר' אליעזר ברישא . בילדה קודם הפסח דהוא עצמו יקרב שלמים דהא איכא [הכא] שם שלמים על אמו שהרי נקבה ישנה בשלמים : הכי נמי דפליג . א) אלא אמתין כו' : אביי אמר היינו טעמא דלא פליג . ברישא אלא בסיפא דקסבר למקום שמותר הולך לשם ולד הולך מותר אשם דלא קרב אשם לאחר שנתכפרו בעליו כדאמרינן במתני' אלא ירעה ולד דתמורת אשם נמי ירעה וכן מותר פסח לאחר הפסח [דהוא עצמו קרב שלמים ולד נמי יקרב שלמים] אבל ברישא ילדה לפני הפסח אימיה למאי אקדשה לדמי כו'. כדאמרן בלישנא קמא . רבי אליעזר אומר הוא עצמו הולד זכר יקרב פסח ולא מוקמינן

א) אולי צ"ל אלא ממתין מלמיפלג עד סיפא .

עין משפט נר מצוה

שייך לעיל

טז א ב מיי' פ"ד מהל' תמורה הלכה ז ופ"ד מהלכות קרבן פסח הלכה ד :

שיטה מקובצת

א] תיבת ולד נמחק : ב] רבי אלעזר וכצ"ל לקמן אות י' נמחק : ג] קרב . ל"א וכליל לאשים דברי הכל ורמינהו המפריש נקבה לעולה וילדה זכר ירעה כו' ר' אליעזר אומר הוא עצמו יקרב עולה אבל לרבנן ימכר אמר רבה בר רב הונא במחלוקת שנויה וכליל לאשים ר' אליעזר היא רבא אמר אפילו תימא כליל לאשים רבנן היא תמורת עולה שנייה להך קדמייתא דאפריש זכר היה והוה חזי להקרבה וכיון דהוה חזי להקרבה בשעת הפרשה לא קנסו בולד דתמורה ואמרי רבנן ולד דתמורה נמי מקריב אבל מפריש נקבה לעולה כיון דבשעת הפרשה לא אפרש זכר קנסוהו רבנן ואמרו דולד דנקבה נזבנוכיון דאימיה לא קרב גופיה אלא ימכר. ורמי דר' אליעזר אדר' אליעזר ומי אמר ר' אליעזר אע"ג דאימיה לא קריב גופיה דלא חזיא ולד מיהא כיון דחזיא קריב גופיה ורמינהו תמורת אשם כו' בדמיו הוא דמייתי אבל ולד גופיה לא יקרב אמר רב חסדא כו' לדידי אע"ג דאימיה לא קרב גופיה לאשם ולדה קרב דהא חזי לדילכון אודו לי מיהא א) דולד ימכר הוא ויביא בדמיהן עולות לנדבת יחיד ורבנן אמרו יפלו דמיו לנדבת צבור רבא אמר אפילו תימא כדקתני מפריש נקבה לעולה איכא שם עולה על אימיה ונחתא קדושה לגופיה ולד נמי קדיש לגופיה ב) תמורת אשם דליכא שם עולה על אימיה ולא קדשיה אלא לדמי ולד נמי לא קדיש גופיה אלא ימכר איתיביה : ד] לפסחו תרעה עד שתסתאב ותמכר : ה] שתסתאב ותמכר ויביא : ו] והא הכא דליכא שם שלמים על אמו . לפי' הראשון ה"ק כלומר לשם למה הפרישה לשם פסח ואין שם פסח לנקבה ולפי' שני דליכא שם שלמים על אמו כלומר תחילת הפרשתו לא היה לשם שלמים אלא לשם פסח ואעפ"כ קרב שלמים אף כאן אע"פ שתחילת הפרשה לשם אשם יקרב בנה עולה ומשני אחר הפסח כו' לפי' הראשון נפרש דהוי שפיר שם שלמים על אמו דהוי כאילו הופרש לשם שלמים ושם שלמים בנקבה ולפירוש שני נפרש הואיל ואחר הפסח קרב שלמים הוי שפיר כאילו תחילת ההקדש הוקדש לשלמים : תוס' אחרות גליון . ללשון ראשון לכאורה משמע דלא פריך ג) לרב חסדא דטעמא משום דקרב למה שהאם עומדת מכאן ואילך בין בולד בין בתמורת אשם ובין במפריש נקבה לעולה [וילדה זכר] אבל הכא לפני הפסח אם מקריב הולד פסח האם תעמוד לשלמים ולרבא פריך דפסח ושלמים כחדא דמי . הר"י ז"ל בגליון : ז] על תיבות רבי אלעזר נרשם למעלה קו להורות כי לפ"ד ראוי למחקו : ח] ה"נ פליג אביי : ט] י] עי' בהשמטות בסוף המס' : יא] והא . ס"א מותר פסח דשלמים הוא דקרב ולד אמר ר' אלעזר קרב פסח אמר כו' : יב] רבינא . הכא במפריש כו' ור' אלעזר סבר : יג] אבל הוא קדשי . ס"א ואע"ג דאימיה לא קרב גופה דלא חזיא ולד דחזי קרב גופיה אלמא תרווייהו אקדש ועובר לאו ירך אמו הוא : יד] אמו דהקדש ראשון : טו] עולה לא הוא : טז] ורישא דכליל לאשים : יז] דאפריש דקדמיתא דאפריש אות ו' נמחק : יח] ועוד דדמיה לעולה : יט] הולד הס"ד ומה"ד המפריש נקבה לפסחו אין פסח אלא זכר . הס"ד ומה"ד ירעה עד שיסתאב עד שומם דמכח קדושת דמים אתי : הס"ד ומה"ד נשתיירה : כ] קדושת דחויה אתיין ולא חזו : כא] אמו נפלוג נמי : כב] ר' אלעזר אות י' נמחק : כג] לאחריות או אבדה ונתכפר : כד] קרב עולה דומיא : כה] קודם ס"א לפני הפסח למאי אקדשיה לדמי דאין פסח בא נקבה וליכא למימר בדידיה במקום שהמותר הולך דקודם הפסח לא קרינן שום מידי דמותר עד דקרב פסח וליתותר הך והא דאמרינן בפ"ק דזבחים ובמנחות פ' התודה דתלתא קראי כתיבי בפסח וחד מינייהו לא עבר זמנו ולא שנתו היינו שאם שחטו קודם הפסח דקרב שלמים אבל מותר מיהא דלהוי סתמיה שלמים לא מקרי : כו] פסח הס"ד ומה"ד ומי אמרינן וכו' וה"ה נמי דמצי פריך מהא למאי דאמרו לעיל דטעמא דר' אלעזר משום דאיכא שם עולה על אמו הס"ד ומה"ד היא וולדותיה ירעו קס"ד דעיברה לאחר שהקדישה לשם פסח וילדת הולד ירעה דמכח קדושה דחויה אתא ולא אמרינן יקרב דהולד נקדש לדמי כאימיה הס"ד : ומה"ד כר' יוחנן לקמן בפ' כיצד מערימין : הס"ד ומה"ד אם שירו : כז] דכשתמכר דמיה : כח] בע"ה בריש פירקין פירשתי יפה : כט] מה"ד מאי אי אמרת בשלמא : ל] אבל . גליון אבל למאי דשני דמותר פסח קרב שלמים אלמא עבדינן כאילו הופרשה לשלמים משום דפסח ושלמים בחד ביקתא הן כך יש לנו לומר דולדה יקרב פסח ורואין כאילו האם עומדת לפסח אע"ג דאם ולדה יקרב כפסח האם תעמוד לשלמים אין חששה בזה דפסח ושלמים כחד ביקתא דמו ע"כ וכן בתוס' : לא] על תיבות קרבה שלמים נרשם עליו קו מלמעלה להורות כי לפ"ד ראוי למחקו : לב] תיבות לא פליג מידי נמחק : לג] אביי בא לפרש כל כו' ר"א ס"א דמ"ש ולד תמורת אשם מולד תמורת עולה וכן מ"ש מלפני פסח מלאחר הפסח : לד] שהרי האם אם נעקרה מקדושתה במפריש :

א) צ"ל מיהא דימכרו ויביא כו' ורבנן פליגי ואמרי דמותרות לנדבת צבור אולי . ב) עד כאן שייך לדף הקודם . ג) כ"ל דלא פריך על ר"ח מלפני הפסח דלא קרב שלמים דטעמא וכו' .

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואמר רבי אלעזר ולדה הוא עצמו וכו' ור' אלעזר סבר : (ב) רש"י ד"ה אבל ולד כו' על אמו דהקדש וכו' לשון ירושלמי . נ"ב מכאן עד ד"ה נשתיירה לשון ירושלמי והוא פי' על ריש שמעתא : (ג) בא"ד וכליל לאשים. נ"ב כך היה הגירסא וכליל לאשים מ"ש רישא וכו' : (ד) בא"ד כבולדי עולה הס"ד ואח"כ מ"ה במחלוקת שנויה כו' אבל לרבנן ימכר כמו לולד כצ"ל ותיבות והוא הדין נמחק: (ה) ד"ה תמורת עולה. נ"ב כך היה הגירסא בתירוצו של רבא הנ"ל:

הגהות הגר"א

[א] גמ' עצמו לא קרב . גרס"י כאן וכליל לאשים ד"ה ארבב"ת במחלוקת עד ורבא אמר ואח"כ שנייה היא להך קדמייתא דאפריש זכר הוה וקרב ולד תמורתו נמי קריבה אבל במפריש נקבה דאינה קרבה ולדה נמי לא קריב ומי אר"א עד נקבה לעולה ואח"כ דכיון דאיכא שם עולה על אמו נחתא לה קדושה לגופה אבל גבי ולד תמורת אשם דליכא שם עולה על אמו לא נחתא לה קדושה אלא לדמי : [ב] שם לפסחו ירעה . נ"ל תרעה : [ג] שם שיסתאב נ"ל שתסתאב : [ד] שם א"ה כו' . פי' כיון דקאמרת אף שאין ראוי לשלמים כיון דסתם פסח כשר לשלמים קרית ליה שם שלמים נפלוג כו' : [ה] שם אין ה"נ ופליגי . נ"ל ופליג וקאי בין ארישא בין אסיפא וזה מוכיח כפירש"י דגם ברישא קרב שלמים : [ו] רש"י ד"ה ור"א כו' . נ"ל לרבנן דס"ל ימכר ה"ה : [ז] ד"ה תמורת עולה . נ"ג : [ח] בא"ד דאפריש וקדמייתא . נ"ג : [ט] ד"ה אביי . דר"א בכולהו כו' הכריחו לרש"י לפרש דאביי קאי לפרושי עקרי' דר"א דאם לא בא רק לומר דר"א לא פליג ברישא לא ה"ל לרב עוקבא לומר ומי אמרינן כו' רק ולא פליג כו'

מסורת הש"ס

*אמר ר' יוסי בר' חנינא ומודה רבי א] אליעזר במפריש נקבה לאשם דאין בנה קרב אשם. פשיטא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר אלא במפריש נקבה לעולה דאיכא שם עולה על אמו אבל גבי מפריש נקבה לאשם דליכא שם אשם על אמו אפילו רבי אליעזר מודה דלא קרב אשם אי לאו דאשמעינן הוה אמינא טעמא דרבי אליעזר לאו משום ב] דשם עולה על אמו אלא משום דחזי ולד להקרבה והאי נמי הא חזי להקרבה קמ"ל [א]אי הכי ארמשמע לן דאין בנה קרב אשם נישמעינן דאין בנה קרב עולה והוא הדין לאשם אי אשמעינן עולה הוה אמינא עולה הוא דלא קרבה דלא אקדשה לאמה קדושה ג] עוברה אבל אשם אימא [ב] ולד קרב אשם קמ"ל ד]: **מתני'** א המפריש נקבה לאשם ה] תרעה עד שתסתאב ותימכר ויביא בדמיה אשם ואם קרב אשמו יפלו דמיו לנדבה *ר' שמעון אומר תימכר שלא במום: **גמ'** ו] ולמה לי תסתאב תימכר כיון דלא חזיא ז] למילתא היינו מומא אמר רב יהודה אמר רב היינו טעמא דאמרינן מיגו דנחתא לה קדושת דמים נחתא ח] נמי קדושת הגוף אמר [א] רבא ט] זאת אומרת ב הקדיש *זכר לדמיו י] קדוש קדושת הגוף איתמר הקדיש זכר לדמיו רב כהנא אמר קדוש קדושת הגוף רבא אמר אינו קדוש קדושת הגוף והדר ביה רבא יא] לדרב כהנא מדרב יהודה אמר רב: ר"ש אומר תימכר שלא במום: א"ל רב חייא בר אבין לר' יוחנן (א) יב] מיגו דנחתא ליה קדושת דמים תיחות ליה נמי קדושת הגוף א"ל יג] ר' שמעון לטעמיה דאמר כל מידי דלא חזי ליה לגופיה לא נחתא ליה קדושת הגוף דתניא *אשם בן שנה והביאו בן שתים בן שתים והביאו בן שנה כשירה ולא עלו לבעלים לשם חובה ר' שמעון אומר ג כל עצמן אינן קדושין והרי מחוסר זמן דלא חזי וא"ר שמעון א) דקדוש שאני מחוסר זמן דחזי למחר אי הכי אשם בן שתים והביאו בן שנה הא חזי לשנה אלא היינו טעמא דר"ש במחוסר זמן דיליף יד] ליה מבכור ב) כדתניא ר' שמעון בן יהודה אמר משום רבי שמעון ד מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר והרי הוא כבכור מה בכור קדוש לפני זמנו וקרב טו] לאחר זמנו אף מחוסר זמן קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו ת"ר ג) המקדיש נקבה לעולתו

א) [זבחים קיב: חולין פא. מעילה יב.] ב) בכורות כא: נו. נז: ג) [תוספתא פ"ב ע"ש] תוספתא דפסחים פ"ט ע"ש

ליכא שם אשם על אמו. דלא מצינו אשם נקבה הילכך לא חל עליה שם אשם: **והאי נמי חזי להקרבה.** וליקרב אשם: **קמ"ל.** דטעמיה דרבי טז] אליעזר משום דאיכא שם עולה על אמו והא ליכא שם אשם על אמו: **אי הכי.** דטעמיה משום שם אמו הוא לישמעינן רבי יוסי בר"ח דאין בנה קרב עולה דליכא שם עולה על אמו דאשם קרייה והוא הדין דידענא דלאשם לא קרב דהשתא ומה לעולה דאימיה לדמי עולה אזלא אמרי' דלא קרב לעולה לאשם דאימיה דלא היא ולא דמיה אזלי לאשם כ"ש דלא קרב: **מתני' תימכר שלא במום.** דהואיל ולא חזיא למילתיה מום גמור הוא זה ולא קדשה קדושת הגוף ותמכר מיד יז] *ותביא בדמיה אשם ואע"ג דגבי מפריש נקבה לעולה לא פליג ר"שמעון דולאי בעיא מום התם הוא דאיכא שם עולה בעוף אבל אשם נקבה לא מצינו יח] והיינו מומא ולא קדשה אלא לדמי: **גמ' נחתא לה נמי קדושת הגוף.** להא מילתא דבעיא מום: **זאת אומרת כו'.** מדבעיא מום ואף על גב יט] דלדמי [ג] מקדשה אלמא קדשה קדושת הגוף ומיהו האי דלא אקרבה משום דאין אשם בא נקבה וזאת אומרת הקדיש זכר לדמי עולה או אשם מיגו דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה קדושת הגוף וכיון דאיהו גופיה חזי להקרבה קרב: **מדרב יהודה אמר רב.** (ב) דתרלה למתניתין דאמרינן מגו: כ] **אשם בן שתי שנים.** אשם גזילות ומעילות ושפחה חרופה דכתיב בהו איל (ויקרא ה יט): **אשם בן שנה.** אשם נזיר ומצורע דכתיב בהו כבש (במדבר ו ויקרא יד): **כל עצמן אינן קדושין.** כל עיקר אינן קדושין: **מחוסר זמן וא"ר שמעון דקדיש.** כדאמרינן בשחיטת חולין בפרק אותו ואת בנו (דף פא.) דקתני שהיה רבי שמעון אומר כל הראוי לבא לאחר זמן השוחטו בחוץ עובר בלא תעשה כא]: **בכור קדוש.** ברחם דהיינו לפני זמנו כב]: **לעולתו.** עושה תמורה דאיכא שם עולה עליה בעוף:

לפסחו

אמר רבי יוסי בר' חנינא ומודה רבי אליעזר. אע"ג דגבי מפריש נקבה לעולה אמר דהולד עצמו יקרב עולה מפריש נקבה לאשם מודה הוא דאין בנה קרב אשם אף קודם כפרה:

פשיטא עד כאן לא קאמר רבי אליעזר התם אלא גבי מפריש נקבה לעולה דאיכא שם עולה על אמו כו'. הכא לא מציע לפרושי כלשון שני דרש"י דלעיל ולומר דתחילת הקדש האם לשם עולה הופרש שהרי מפריש נקבה לאשם נמי תחילת הקדש האם לשם אשם הופרש ולפי זה היה לנו לומר דבנה קרב באשם אלא דע"כ שאנו צריכין לפרש לשון ראשון של רש"י ולומר דאיכא שם עולה על אמו בעולת העוף ותימה דהיכי עביד פשיטא מיניה כג] ועוד דלעיל פירשתי דעולת העוף על אמו לא מהני להכשיר הולד ונראה למורי לפרש דאיכא שם עולה על אמו דסוף כד] האם להיות דמיה לעולה לפיכך דין הולד ליקרב עולה כאמו אבל גבי נקבה לאשם אם יקרב הולד אשם לא יהיה כאמו שהרי ידחה האם מאשם ותהא דמי עולה ואין [ב] זה דין לחלק כה] חילוק הולד מדין אמו ואע"ג דלעיל אסיק רבא גבי מפריש נקבה לפסחו דפליג ר"א ארישא פי' אם ילדה קודם הפסח [ג] כו] וקרב הולד עצמו פסח אע"ג דסוף האם להיות שלמים היינו משום דמותר הפסח קרב שלמים וחשיב להו רבא כחד*:

אדמשמע לן דאין בנה קרב אשם לישמעינן דאין בנה קרב עולה וכ"ש אשם. לפרש"י ה"פ ומה עולה לא הוי אע"ג דאיכא שם עולה על אמו בעולת העוף כל שכן דאשם לא הוי דליכא שם אשם על אמו ולפי' הרמ"ר ומה עולה לא הוי אפילו נתכפר אף על גב דסוף האם להיות עולה כ"ש דאשם לא הוי קודם כפרה דאין סוף האם להיות אשם אם בנה קרב אשם:

רבי שמעון אומר תימכר שלא במום. והא דלא פליג נמי רבי שמעון במפריש נקבה לעולה ולימא תימכר שלא במום כז] למאן דאית ליה בגמרא אליבא דר"ש דמפריש נקבה לעולה לוקא עושה תמורה אבל מפריש נקבה לאשם אינו עושה תמורה שפיר דלא פליג אעולה כמו אאשם דעולה יש בה קדושת הגוף טפי מאשם דעולה עושה תמורה ואין אשם עושה תמורה. אבל לר"ש בן יהודה דאית ליה אליבא דר'[ד] כח] אליעזר [אף לעולתו אין עושה תמורה וא"כ] במפריש נקבה לעולה נמי תימכר שלא במום צ"ל דפליג באשם וה"ה בעולה ותנא גבי אשם לאשמועינן כט] דאפילו הכי יפלו דמיו לנדבה:

זאת אומרת הקדיש זכר לדמיו קדוש קדושת הגוף. ותימה למורי הר"ר שמואל מאי שנא ממקדיש לדמי נסכים דאמר בפ"ק דשבועות (דף יא.) דאינו קדוש קדושת הגוף ל] א) ושמא י"ל דהשיא דהתם אתיא כר"ש דאמר לקמן בסמוך דכל מידי דלא חזי לגופיה לא נחתא ביה קדושת הגוף ב): **אשם** בן שנה והביאו בן שתים והביאו בן שנה כשר ולא עלו לבעלים לשם חובה. תימה בפרק התכלת (מנחות דף מח:) תני פסול ותעובר צורתו ויצא לבית השריפה וי"מ דהשיא דהתם אתיא כר' שמעון דאמר הכא דכל עצמן אינן קדושים ומיירי התם שהביאו ושחטו בעזרה והוי כשוחטים קדשי בדק הבית בפנים דפסול והא דבעי עיבור צורה לא] היינו טעמא דלא ליחלפו בשאר קדשים פסולין דבעי עיבור צורה והרב ר' אפרים תירץ לב] דהכא בשלא לשמו ומשום הכי כשר והתם מיירי בלשמו ודומיא מלינו בפרק בתרא דזבחים (דף קיד:) דאמר מחוסר זמן בבעלים פטור פירוש אם שחטו בחוץ ואמר רב חלקיה בר טוביה עלה לא שנו אלא לשמו אבל שלא לשמו חייב משום שחוטי חוץ הואיל וחזי בפנים אלמא היכא דשחט אשם ג) שלא לשמו ראוי לפנים הוא מיהו ק"ק כיון דהכא מיירי בשלא לשמו מאי איריא דלא עלו לבעלים לשם חובה משום דשינה בן שנה מבן שתי שנים תיפוק ליה דלא עלו משום דשלא לשמו הוא לג] עי"ל דהכא מיירי לאחר שניתק לרעייה והתם מיירי בלא ניתק והוי אשם פסול ד): **והא** מחוסר זמן דלא חזי ואמר ר"ש קדיש לגופיה. במסכת [ה] חולין לד] פרק אותו ואת בנו (דף פא.) דקתני ר"ש אומר כל הראוי לבא לאחר זמן השוחטו בחוץ עובר בלא תעשה:

אף מחוסר זמן קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו. תימה דאיתא בפ"ג דבכורות (דף כא:) ונילף מקדשים דלא קדישי משמע דקדשים אינם קדושים במחוסר זמן ועוד דאמר בעלמא (זבחים דף יב.) לילה לקדושה יום להרצאה משמע דליל שמיני דוקא קדים אבל מקמי הכי לא ויש לומר דה"מ לכתחילה אסור להקדישו מחוסר זמן מיהו אם עבר והקדיש קדים דילפינן ליה מבכור לה]: [וע"ע תוס' בכורות כא: ד"ה אף וכו']:

א) עיין צ"ק ב) [וע"ע תוס' ערכין כ: ד"ה אמר] ג) בן שנה דהוי כמחוסר זמן שלא לשמו צ"ק ד) [וע"ע תוספת מנחות מח: ד"ה איתיביה]

שאין

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה נח:

יח ב מיי' פט"ו מהל' מעה"ק הל' ה ופ"ה מהל' ערכין הלכה יד:

יט ג מיי' פ"ד מהלכות פסה"מ הלכה כו:

כ ד מיי' פ"ו מהלכות בכורות הלכה יד וכת"ק:

שיטה מקובצת

א] ר' אלעזר וכצ"ל לקמן: ב] משום דאיכא שם עולה: ג] קדושה אבל אשם כיון דאקדשיה לאימיה לאשם אימא: ד] קמ"ל ס"א ל"א אמר ר' יוסי בר חנינא כו' עד במפריש נקבה לעולה אי למ"ד איכא שם עולה על אמו קדיש הולד קדושת הגוף אי למ"ד למקום שהמותר הולך לשם הולד הולך קדיש הולד קדושת הגוף דמותרות לנדבת צבור אזלי אבל מפריש נקבה לאשם דליכא שם אשם על אמו אי נמי מותר לא קרב אשם ולד נמי לא קדיש קדושת הגוף איצטריך סד"א טעמא דר' אלעזר דקסבר כיון דאקדשיה אימיה קדושת דמים אקדשיה נמי לולד קדושת דמים ומינו דקדיש קדושת דמים קדושת הגוף נמי מחתא ליה דהא חזי ואימא ה"נ א"כ נפלוג ר' אלעזר במפריש נקבה לאשם ואנא אמינא כ"ש מפריש נקבה לעולה וילדה דאיכ' שם עולה על אמו א"נ משום דלמקום שהמותרות הולכות לשם הולד הולך: ה] לאשם בכורות (דף מא ע"ב) בתוס': ו] גמ' ל"א אמר מר תרעה למה לי רעיה והא נקבה לא חזיא לאשם קדושת דמים הוא דנחתא לה אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקדיש קדושת הגוף דנהי דלא חזיא לאשם לשלמים מיהא חזיא איכא דאמרי לה כהדין לישנא אמר רב יהודה אמר רב כגון שהקדיש קדושת דמים ומינו דנחתא לה קדושת דמים קדשה נמי קדושת [הגוף] אמר רבא כו': ז] חזיא למילתיה היינו מומא כו' היינו טעמא דאמרינן: ח] נחתא לה נמי: ט] זאת אומרת כו' והוא עצמו יקרב עולה ואמרינן ימכר לצרכי עולה ולא ירעה כמו המפריש נקבה לעולה דצריכה לרעיה ולא הוא עצמו כו' דמנו דנחתא כו'. תוס': י] זכר לדמיו. עתו' ערכין (דף כ' ע"ב) ד"ה אמר: יא] רבא לגבי דרב כהנא: יב] יוחנן לר"ש מיגו דנחתא לה קדושת דמים תיחות לה נמי: יג] א"ל ס"א מ"מ דר"ש דקסבר כל מידי דלא חזי להקרבה לאלתר לא קדיש קדושת הגוף מנא תימרא דתניא: יד] דיליף ליה מבכור תימה א"כ בן שתים והביא בן שנה נמי ליקדש דהיינו מחוסר זמן ואר"י דלא ילפינן מבכור ומעשר אלא מחוסר זמן שאין ראוי לשום קרבן כגון קודם ח' ימים ואותו ואת בנו ותורים שלא הגיע זמנן אבל בן שנה דחזי לקרבנות אחרים מיגרע גרע כיון דחזי לעלמא וכאן דחוי. תוס': טו] וקרב בזמנו אף מחוסר זמנו כו' וקרב בזמנו ת"ר: טז] דר' אלעזר את י' נמחק: יז] מיד ויביא בדמיה: יח] מצינו הס"ד ומה"ד גמ' היינו מומא כו' לדמי נחתא לה והד"א: יט] ואע"ג דסתמא לדמי אות ד' נמחק: כ] מנו הס"ד ומה"ד אשם בן שנה כו' כבש הס"ד ואח"כ מה"ד אשם בן שתי שנים כו' איל הס"ד ומה"ד כשרה וקדיש קדושת הגוף דאינו יוצא מידי מזבח לעולם בלא מום אלא קרבן נדבה. הס"ד ומה"ד ולא עלו לבעלים לשם חובה. וצריכין להביא עוד חובתן. הס"ד ומה"ד כל עצמן: כא] תעשה מחוסר זמן כבש פחות מח' ימים בכור: כב] זמנו וקרב בזמנו לאחר שמנה ימים: כג] מ"יה דהא לא אמרינן עד השתא אליבא דשום תנא או שום אמורא דמהני שם עולה בעולת העוף ואדרבה לעיל פריך בפשיטות א"ח נפלוג כו' ולא חייש לטעמא דעולת העוף: כד] דסוף היום לא נדחית האם להיות דמיה לעולה דעולה בא נדבה לפיכך כו' כאמו ביומו אבל גבי נקבה כו' ידחה האם מאשם דאין אשם בא נדבה ותהא דמי כו': כה] תיבת חילוק נמחק: כו] יקרב הולד אות ו' נמחק: כז] במום ולמאן דאית: כח] דר' שמעון דמפריש נקבה אין עושה תמורה והא נמי תיבת אלעזר ואות ב' נמחק: כט] לאשמועינן ס"א חידוש דאפילו לר"ש דאמר תימכר שלא במום יפלו דמיה לנדבה דס"ד דלא מיקרי מותר אשם אלא מאשם דקדיש קדושת הגוף אבל מותר אשם שאין בו קדושת הגוף אימא דלא מיקרי מותר אשם קמ"ל לנדבה. גליון ואע"ג דאשם שמת או שכפרו בעלים אזיל לנדבה היינו בתחלת ההקדש דהיה ראוי להקרבה ולכך המותר נמי קרב עולה אבל המפריש נקבה לאשם כיון שאין ראוי להקרבה גם נתכפר ס"ד דלא יפלו בנדבה. הר"י ז"ל: ל] הגוף אליבא דרבא ושמא: לא] צורה דאין טעון עיבור צורה אלא קדשי מזבח היינו: לב] עי' בהשמטות בסוף המס': לג] הוא וי"ל דאשמועינן דאע"ג דאיכא תרי ריעותא כשר עי"ל: לד] בפ' אותו: לה] עי' בהשמטות בסוף המס': לו] מבכור. וכן תירצו בתוס' זבחים קיד ב' ובבכורות כ"א ב' תירצו בע"א:

רבינו גרשום

ליה באימיה. כלומר דלא אמרינן מה אמו אינה מקודשת אלא לדמים אף בנה נמי: ל"א והא מותר פסח כו': אמר רבינא הכא במאי עסקינן. אמאי קאמר ר' אליעזר הכא הוא עצמו יקרב פסח כגון דאפרשי' נקבה מעוברת לפסחו דאקדיש נמי עובר: ור' אלעזר סבר לה כר' יוחנן. דאמר אם שיירו משוייר [ועובר לאו ירך אמו הוא] כדאמר ר' יוחנן הפריש חטאת מעוברת וילדה רצה מתכפר בה רצה מתכפר בולדה ועובר לאו ירך אמו אלא דמי כמאן דאקדשיה לעובר לחודיה הילכך אע"ג דהוא לא קדש קדושת הגוף אלא לדמים מ"מ הולד קדוש וקרב פסח. אבל הפריש נקבה ואח"כ נתעברה ההוא ירך אמו הוא ולא קרב פסח: דליכא שם אשם על אמו דלא אשכחן אשם נקבה: [אלא משום] דחזי ולד להקרבה. דוכר הוא והאי נמי ולד אשם דוכר הוא וחזי להקרבה ואימא ליקרב אשם להכי איצטריך למימר ומודה ר' אלעזר: אי הכי. דמשום הכי קאמר ומודה אמאי אשמעינן [דאין בנה דאשם קרב אשם: נשמעינן דאין בנה קרב עולה. אע"ג דאיכא שם עולה על אמו נקבה והוא הדין כ"ש דאין בנה קרב אשם דליכא שם אשם על אמו. ואכתי אמאי אמר אין בנה קרב אשם] איצטריך. דאי אשמעינן (אין עולה) [דאין בנה] קרב עולה באשם הוה אמינא עולה הוא דלא קרב דלא אקדשיה לאימיה קדושת עולה אלא קדושת אשם אבל אשם ליקרב דהא אקדשיה לאימיה לאשם קמ"ל דמודי רבי אלעזר דאין קרב אשם: ל"א פשיטא ע"כ לא אמר ר' אלעזר דולד קרב אלא במפריש נקבה לעולה דאי למ"ד משום דאיכא שם עולה על אמו ואי משום דמותר עולה עולה אבל מפריש נקבה לאשם דליכא שם אשם על אמו ומותר אשם לא קרב אשם ולד [נמי] לא קדיש לקרב ולא איצטריך למימר ומודה ר' אלעזר: איצטריך. סד"א טעמא דר' אלעזר הוא דליקרב בנה א) [משום] ובאשם נמי ליקרב דקסבר כיון דאקדשה לאימיה קדושת דמים דאשם היינו חובתו ואשם לא קרב נקבה ולא קדשה אלא לדמים ומנו דקדיש קדושת דמים קדיש קדושת הגוף ונחתא ליה לולד דהא חזי דוכר הוא וליקרב להכי איצטריך ומודי ר' אלעזר: ונימא הכי נמי. [מנו דקדושת דמים קדיש קדושת הגוף וליקרב]: אם כן דאית ליה האי סברא נפלוג ר' אלעזר במפריש נקבה לאשם דבנה קרב אשם משום מנו וכ"ש במפריש נקבה לעולה דבנה קרב עולה דהא איכא שם עולה על אמו אי נמי משום דלמקום כו'. אלא מדפליג במפריש נקבה לעולה ולא פליג במפריש נקבה לאשם ש"מ דמודי דאין בנה קרב אשם: מתני' ואם קרב אשמו. שנתכפר באחר נעשה מותר יפלו דמיו של אשם נקבה לנדבת צבור לשופר לעולה: ר' שמעון אמר. כיון דהפריש נקבה שאינה קריבה הרי היא כבעל מום ותימכר לאלתר בלא רעייה: [זאת אומרת. כיון דנקבה צריכה רעייה משום דאמרינן מנו כ"ש מפריש זכר לדמיו דכיון דחזי גופיה להקרבה מנו דקדיש קדושה דמים קדיש קדושת הגוף]: מדרב יהודה אמר רב. ואמר רבא זאת אומרת. ש"מ הדר ביה רבא: דלא חזי לגופיה. להקרבה לא נחתה לה קדושת הגוף. ותימכר שלא במום: ל"א כל דלא חזי להקרבה לאלתר לא קדיש קדושת הגוף והאי דאמר הכא לאלתר לאו דוקא קאמר דהא לא לאלתר [ולא] לאחר זמן לא חזי אלא אגב דקא בעי למימר אשם בן שתי שנים והביאו בן שנה ומחוסר זמן דלאלתר לא חזי ולאחר זמן חזי קאמר הכא לאלתר: [אשם בן שנה. כגון אשם נזיר ואשם מצורע דבן שנה הוא דכתיב בהו כבש: והביאו בן שתי שנים. דכבר קרוי איל או אשם בן שתי שנים כגון אשם גזלות ומעילה דכתיב בהו איל: כל עצמו. היינו כל עיקר אינו קדוש דסבר כיון דלא חזי לגופיה לאשם להקרבה לא נחתא ליה קדושה]: והא מחוסר זמן. דפחות מבן שמונת ימים ואמר ר' שמעון דקדיש קדושת הגוף במס' זבחים בפרק אחרון. דתנן השוחט אותו ואת בנו ומחוסר זמן קדשים בחוץ ר' שמעון אומר שני בלא תעשה דשוחטי

א) אולי צ"ל בנה עולה כיון דנחתא ליה קדושת דמים נחתא ליה נמי קדושת הגוף ובאשם נמי ליקרב וכו'

הגהות הב"ח

(א) גמ' א"ל ר' חייא בר אבין לר' יוחנן נימא מגו: (ב) רש"י ד"ה מדרב יהודה אמר רב דמתרצה דמתניתין מוכח דאמרינן מיגו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' א"ס אדמשמע. נ"ל אדאשמע פי' דכיון דאשמעינן דלא לטעי דכיון דולד חזי להקרבה קרב אשם נשמעינן כו': [ב] שם ולד קרב. אשם ל"ג: [ג] רש"י ד"ה זאת. מקדשה. נ"ל אקדשה:

הגהות צ"ק [א] צ"ל רבה ועיין במסכת שבועות יא דגרסינן אמר אביי והא מר הוא דאמר כו' והיינו רבה [ב] נחלק דין הולד מדין אמו [ג] דיקרב [ד] דר"ש דאף לעולתו [ה] הוא גמרא ערוכה במס' זבחים קיב: ובהג"ן גופא פריך מהך משנה

מסורת הש"ס

ולפסחו ולאשמו עושה א) תמורה רבי שמעון אומר לעולתו עושה תמורה לפסחו ולאשמו אין עושה תמורה שאין לך דבר עושה תמורה אלא א] הרועה להסתאב אמר רבי אין אני רואה דבריו של ר"ש ב] בפסח ג] הואיל ומותר הפסח קרב שלמים ד] ולימא אין אני רואה דבריו של ר' שמעון באשם הואיל ומותר אשם קרב עולה ה] רבי סבר לה כרבנן ב) דאמרי מותרות לנדבת ציבור אזלי ואין ג) תמורה בצבור קס"ד היינו טעמא דר"ש גבי מפריש נקבה לעולתו משום הכי עושה תמורה דהאיכא שם עולה עליה גבי ו] עולת העוף אלא מעתה בכהן גדול שהפריש פרה לפרו תיקדוש ז] דהאיכא פרת ח] חטאת (א) *ד) קדשי בדק הבית הוא ה) וקדשי בדק הבית לא עבדי תמורה יחיד שהפריש ו) שעיר לשעירתו תיקדוש דהאיכא שעיר נשיא אי נמי נשיא ז) שהפריש שעירה לשעירו תיקדוש דהא יחיד מפריש שעירה הני תרי גופי נינהו ט] *ח) חטאו עד שלא *נתמנו כי מפריש שעיר לשעירתו תיקדוש דהא אילו חטא השתא (ב) בר איתויי שעיר הוא י] הא לא חטא לא איחייב בשעיר אי הכי הכא נמי הא לאו עולת העוף קמייתי ר"ש סבר לה כר' אלעזר בן עזריה דתנן *ט) הרי עלי עולה יביא כבש ר"א בן עזריה אומר או תור או יא] בני יונה תנן התם *המקדיש נכסיו והיה בהן בהמה ראויה לגבי מזבח זכרים ונקבות ר"א אומר יב] זכרים ימכרו לצרכי עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ודמיהן יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית ר' יהושע אומר י) זכרים עצמן יקרבו עולות ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות ושאר נכסים יפלו לבדק הבית א"ל ר' חייא בר אבא לרבי יוחנן לרבי יהושע דאמר זכרים עצמן יקרבו עולות יג] ונקבות היכי מקרבן שלמים הא מכח קדושה דחויה קאתיין ל"א א"ל ר' חייא בר אבא לרבי יוחנן מדקאמר ר' יהושע זכרים עצמן יקרבו עולות למימרא דקדושת הגוף אקדשינהו אי הכי נקבות אמאי ימכרו לצרכי שלמים יד] בעיא רעייה אמר ליה רבי יהושע סבר לה כרבי שמעון דאמר כל מידי דלא חזי ליה לגופיה לא נחתא ליה קדושת הגוף דתנן רבי שמעון אומר תמכר שלא במום א) (ולא א"ר שמעון) כיון דלא חזיא נקבה לאשם לא נחתא טו] ליה קדושת הגוף (ג) אימור דא"ר שמעון גבי נקבה לאשם דליכא

א) ולאמרינן דטעמא דר"ש נ"ק

רש"י

לפסחו ולאשמו. לא מצינו אשם ופסח נקבה: **ה"ג שאין לך דבר עושה תמורה אלא הרועה להסתאב.** כלומר שאין לך דבר שעושה תמורה אלא ההוא דקדוש קדושת הגוף שאם אינו ראוי להקריב אינו נמכר בלא מום אלא ירעה הילכך ר"ש סבירא ליה באשם ופסח הואיל ואין שמן חל עליהן בנקבה דנמכר שלא במום הילכך לא עביד תמורה אבל בעולה דאיכא שם עולה עלה בעוף סבירא ליה דתרעה ועבדא תמורה: **הואיל ומותר הפסח קרב שלמים.** הילכך הואיל טז] ושייכים שלמים בפסח ושלמים באין נקבה יז] ואף על גב דהך (ד) לא קרבה נקבה אפילו שלמים לאחר הפסח כדאמרן לעיל (דף יט.) כשתיירה לאחר הפסח תרעה יח] מיהו שם שלמים עלה הואיל [א]א) והיא (שלמים) יט] נקבה[ב] ונחתא לה קדושת הגוף כ]: **הואיל ומותר אשם קרב עולה.** ואישתכח דהך נקבה דאשם עולה היא ותקדיש קדושת הגוף [ג] בעולה נקבה דהא מצינו עולת נקבה בעוף: **לנדבת לבור.** ואי נמי הויא עולה הואיל ולעולת צבור קיימא לא עבדה תמורה: **לפרו.** פר יום הכפורים כא] לחטאת דהא איכא שם חטאת עלה דהא אשכחנא פרה אדומה דמיקריא חטאת (חולין דף יא.): **קדשי בדק הבית היא.** [ד] ולא קרבה למזבח כב] ולהכי קרי ליה בדק הבית כלומר דדין בדק הבית אית לה כג]: **תרי גופי נינהו.** יחיד ונשיא ומיהו בהאי גופא דיחיד לא משכחת שעיר לחטאת ובהאי גופא דנשיא לא משכחת לה שעירה אבל עולה נקבה בהאי גופא משכחת לה דאי בעי מפקר לנכסיה והוי עני וחזיא ליה עולת העוף: **חטא עד שלא נתמנה.** כד] ב) שם חטאת עליה בהאי גופא דאילו חטא השתא בר איתויי שעיר הוא(ה)כה]:**(עשיר הוא)ולאו עולת העוף מייתי.** אי הוה מחויב עולה לא הוה מייתי עולת העוף דעשיר הוא וא"כ עני הוא כו] עולת נדבה לא קרבה בדלות אי לא פריש בהדיא עוף: **רבי שמעון סבר לה כרבי אלעזר בן עזריה.** דאפילו גבי נדבה דעשיר סתם כז] חזיא עולת העוף: **ודמיהם יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית.** דסבר ר"א סתם הקדשות לבדק הבית ואפילו (ו) כח] בהמה ומיהו מידי דחזי למזבח כט] אינו יוצא מידי מזבח לעולם ור' יהושע סבר לא שביק איניש קדושת מזבח ומקדיש לבדק הבית מידי דחזי למזבח הילכך מסתמא למזבח אקדשינהו והן עצמן יקרבו עולות: **ונקבות ימכרו כו'.** ויביאו בדמיהן עולות דסתמייהו לעולה אקדשינהו ל]: **מכח קדושה דחויה אתי.** דכיון דזכרים קרבו עולות ודמי השלמים עולות מכלל דסבירא ליה דסתמא לעולה אקדשינהו והוה ליה מפריש נקבה לעולה והיכי יקרב שלמים הא בעי לרעות כדקתני מתני' (לעיל יח:) המפריש נקבה לעולה תרעה:

א) ושלמים באים נקבה נחתא לה נ"ק ב) נ"א דהם שעיר עליו נ"ק

תוספות

שאין לך דבר שעושה תמורה אלא הרועה ומסתאב. כלומר ההוא דקדוש קדושת הגוף שאם אינו ראוי להקריב אינו נמכר בלא מום אלא ירעה הילכך ר"ש סבירא ליה באשם ופסח הואיל ואין אשם ופסח אייתי בנקבה דנמכר בלא מום הילכך לא עבדי תמורה אבל בעולה דאיכא שם עולה בעוף ס"ל דתרעה ועבדא תמורה. לשון רש"י: **רבי** סבר כרבנן דאמרי מותרות לנדבת צבור אזלי ואין תמורה בצבור. ותימה מאי קאמר דלעיל משמע דתולה תמורה ברעייה והכא משמע דתולה רעייה בתמורה לימא דלירעו ויעשה תמורה ונראה דה"פ כיון דלנדבת צבור אזלי ואין תמורה בצבור אין לומר דליהני ליה למפריש נקבה לאשם להיות קדוש קדושת הגוף משום דמותר אשם קרב עולה כיון דאין דינה שוה *(לתמורה דאשם עושה תמורה) ואין מותר אשם עושה תמורה דלנדבת צבור אזיל דלא עביד תמורה ולא דמי למפריש נקבה לפסח דמותר פסח הוי לשלמים שעושים תמורה כמו הפסח עצמו הילכך דין הוא שיחול קדושת הגוף על נקבה שהפרישה לפסח דכלי הפרישה לפסח כאילו הפרישו למותר פסח דהיינו שלמים דשניהן עושין תמורה:

דאיכא שם עולה עליה. גבי עני בעולת העוף ולפי הא דס"ד השתא רוצה לומר מפריש נקבה לעולתו לא] כגון מצורע עשיר שצריך להביא עולת בהמה זכר ומש"ה קאמר דעושין תמורה בהפריש נקבה לעולתו משום דהאי חובה דמחויב שייך בנקבה אם היה עני שמפריש עולת העוף דבאה נקבה דאין תמות וזכרות בעוף ומש"ה נקט גבי עני כגון עני מצורע לב] דבהאי חובה דקמחייב איכא נקבה בעולה:

דהא איכא פרת חטאת. תימה לפי מה דפירשתי לג] דאיכא למצוא נקבה בעולה בהאי חובה גופיה דקמחייב והכא לא שייך למימר הכי לד] ועוד מאי נקט פרת חטאת רוב חטאת המזבח נקבה אתיא וי"ל דפריך מכ"ש דהא אפילו מפריש נקבה לעולה דהיא גופה לא חזיא לעולה אפילו הכי קאמר דעושה תמורה משום דאיכא שם עולה עליה בעולת העוף כ"ש מפריש פרה לפרו דהיא גופה חזיא לפרת חטאת אם היא אדומה דאית לן למימר דתיקדוש: **יחיד** שהפריש שעיר לשעירתו תיקדוש דהא איכא שעיר נשיא. וה"ה דהוה מצי למיפרך מברייתא גופא דלעיל לאשם בן שנה והביאו בן שתים דקאמר ר' שמעון כל עצמן אינן קדושין ואמאי הא חזי לאשם מעילות וגזילות והאי שינויא דקמשני שייך נמי עלה: **הני** תרי גופי. פירש"י יחיד ונשיא ומיהו בהאי גופא דיחיד לא משכחת שעיר חטאת ובהאי גופא דנשיא לא משכחת שעירה אבל עולה נקבה בהאי גופא משכחת לה דאי בעי מפקר לנכסיה לה] והוי עני וחזי ליה עולת העוף עכ"ל ול"נ דמאי קפריך בסמוך אי הכי הא נמי לא עולת העוף קמייתי מ"מ לא דמו דהיא גופה חזי לעולת נקבה אי מפקר נכסיה לכ"נ לפרש הני תרי גופי ניכהו דהאי יחיד לא חזי להיות נשיא בעוד הנשיא חי ונשיא לא חזי להיות לו דין יחיד אבל עני ועשיר כחד גופא דמו העשיר ראוי להיות עני ועני ראוי להיות עשיר והשתא פריך שפיר אי הכי דלאמר הא לא חטא ולא איחייב בשעיר אע"ג דגופו ראוי להיות נשיא כיון דבההיא שעתא דחטא לא איחייב בשעיר לאו כגוף אחד קרינא ביה הכי נמי בההיא שעתא דחטא לא איחייב בעולת העוף ולא מצי פטר נפשיה בה: **רבי** שמעון סבר כר"א בן עזריה כו'. יביא תור או בני יונה פירוש וכיון דמצי פטר נפשיה בעוף אפילו לאחר הפרשת בהמה כדאי' פ' מרובה (ב"ק דף עח:) וא"כ לאו שפיר בעולת נקבה וי"ל דמיירי הכא הא דר"ש דמפריש נקבה לעולתו באומר הרי עלי עולה דמצי פטר נפשיה בעולת העוף נקבה אפילו לאחר הפרשת בהמה כדאי' פ' מרובה (גם זה שם): **ימכרו** לצרכי עולה ויפלו דמיהן עם שאר נכסים לבדק הבית. דקסבר רבי אליעזר סתם הקדש לבדק הבית והוי כמתפיס תמימים לבדק הבית דאינו יוצא מידי מזבח לעולם: **ורבי** יהושע אמר זכרים עצמן יקרבו עולה. דקסבר לא שביק איניש קדשי מזבח ואקדיש לקדשי בדק הבית מידי דחזי לקדשי מזבח וסתמא דעתו לעולה דכולה כליל לגס:

רבינו גרשום

הוץ שהיה ר' שמעון אומר כל הראוי לבוא לאחר זמן הרי הוא בלא תעשה ומדקאי בלא תעשה אלמא דקדיש קדושת הגוף: [מחוסר זמן שאני מחוסר זמן. מ"ה קדיש קדושת הגוף דלמחר חזי]: אי הכי אשם בן שתים והביא בן שנה. אמאי אמר כל עצמו אינו קדוש הא מיחזי (לשנא) [לקדשו] אלא ודאי לאו היינו טעמא במחוסר זמן משום דקדיש למחר דא"כ קשיא ליה אשם: אלא היינו טעמא במחוסר זמן. דיליף ליה מבכור: מה בכור קדוש לפני זמנו דקדושתו מרחם וקרב בזמנו לאחר ח' ימים אף זה מחוסר זמן (כיון) נכנס לדיר להתעשר דיליף מעשר עברה עברה מבכור אבל באשם דלא כתיב ביה עברה כל עצמו אינו קדוש: (ע"כ שייך לדף הקודם) ר' שמעון אמר לעולתו (דהוי) [דאינה] חובתו עושה תמורה שהרי בנה קרב עולה ואיכא שם עולה (על) [עליה בעוף עושה] תמורה: לפסחו ולאשמו. דהויין חובתו אין עושה תמורה דלא קדשה אלא לדמיה שאין לך דבר שעושה תמורה אלא דבר הרועה ומסתאב אותו שיש בו כל כך קדושה בו שצריך רעייה עושין תמורה אבל מפריש נקבה לאשם הואיל וסבירא ליה דתימכר שלא במום וה"ה מפריש נקבה לפסחו הילכך אין עושין תמורה: [אמר רבי אין אני רואה דבריו של ר' שמעון בפסח. אלא ודאי עבדה תמורה הואיל ומותר הפסח קרב שלמים הא נקבה נמי דינה כמותר פסח וקרבה בדמיה שלמים וקדשה קדושת הגוף ועבדה תמורה. שהרי שלמים באין נקבה] וניתני נמי אין אני(נמי)רואה דבריו של ר' שמעון באשם אלא עבדה תמורה הואיל דאמרן לעיל במתניתין מותר אשם יקרב עולה והא נקבה נמי הויא כמותר אשם ותיקרב עולה דהא אשכחן עולה נקבה בעולת העוף ותיקדש קדושת הגוף והעביד תמורה: קסבר ר'. מותרות דקרבי עולה: לנדבת צבור אזלי. לעולת צבור ואין תמורה בצבור: שהפריש פרה נקבה לשום פרו. שלו שמביא ביוה"כ לחטאתו: תיקדש ותיעשה תמורה. שהרי מצינו פרת חטאת פרה אדומה דנקבה היא וקרויה חטאת: מיהא לא איריא דפרת חטאת קדשי בדק הבית היא ולית בהו תמורה דלא קדשי קדושת הגוף וליכא לאקשויי מיהא: יחיד שמביא לחטאתו כשבה או שעירה והפריש שעיר. לשום שעירתו תיקדוש קדושת הגוף ותעביד תמורה דהא איכא שם חטאת עליו שהרי נשיא מביא שעיר לחטאתו. לא דמי להכא משום הכי לא קדיש דתרי גופי נינהו יחיד ונשיא דמאי דמיתי האי לא מייתי האי אבל הכא גבי יחיד מפריש נקבה לעולתו משום הכי קדשה שהרי הוא עצמו אם הוא עני או אם ירצה להפקיד נכסיו להיות עני יכול להביא עולת העוף נקבה: חטאו עד שלא נתמנו. להיות נשיא אם הפריש שעיר לשום שעירתו שהוא חייב להביא שהוא עדיין הדיוט ניקדוש דהא אילו חטא השתא לאחר שנתמנה הי' צריך להביא שעיר דהכא גוף אחד הוא הדיוט ונשיא: אפילו הכי לא דמי. התם משום הכי לא מייתי שעיר אע"ג דגוף אחד הוא דהא לא חטא כשהוא נשיא ולא איחייב בשעיר הילכך אי מייתי שעיר כשהוא הדיוט לא קדיש: אי הכי הכא נמי. גבי מפריש נקבה לעולתו לא ליקדיש דעשיר הוא מי שמפריש בהמה [לעולה ולא בר אייתוי עולת העוף נקבה הוא אלא היינו טעמא דר' שמעון גבי עולה דסבר דעשיר נמי מצי מייתי עולת העוף כר' אלעזר בן עזריה]: ר' יהושע אמר זכרים עצמן יקרבו עולות [ונקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות כדמפרש טעמיה בפרק בתרא יש בקדשי מזבח דלא שביק איניש קדשי מזבח דבר הראוי למזבח כולו לאשים ומקדישנהו לבדק הבית ועוד דסבר דאדם חולק את נדרו דבהמה לקדשי מזבח ושאר נכסים לקדשי בדק הבית: נקבות היכי קרבי שלמים. מדקאמר זכרים עצמן יקרבו עולות] מכ"ל דכל בהמות אקדישינהו לשום עולות ונקבות לא מצי קרבו עולות והיכי מצי למיקרב

עין משפט נר מצוה

כא א מיי' פ"א מהל' תמורה הלכה כא:

כב ב מיי' פ"ה מהלכות פסה"מ הלכה ט ופ"ב מהלכות שקלים הלכה ג:

כג ג מיי' פ"א מהלכות תמורה הל' א והל' יב:

כד ד מיי' שם הל' כא:

כה ה מיי' שם הל' יב ופ"ז מהל' ערכין הלכה ז:

כו ו ז מיי' פ"א מהל' תמורה הלכה כא:

כז ח מיי' פט"ו מהל' שגגות הלכה י:

כח ט מיי' פט"ז מהל' מעה"ק הל' ג וע"ש:

לענין תמורה דמותר עולה עושה תמורה ואין נ"ק

כט י מיי' פ"ה מהל' ערכין הל' ז וע"ש:

* * *

שיטה מקובצת

א] אלא הראוי להסתאב. גליון וכ"ש דבר הראוי להקרבה אלא לאפוקי נקבה לפסחו או לאשמו דכיון דאינו רועה אינו קדושת הגוף ואין עושה תמורה: ב] בפסח. ל"א שהמקדיש לשם פסח בא שלמים: ג] הואיל ומותר פסח קרב שלמים. גליון פי' וכיון שע"י הפרשה זו שמפרישה לפסח היא עומדת לבא לידי מותר פסח שהוא שלמים ושלמים באים נקבה חשיבה הפרשה זו וחייל עליה קדושת הגוף: ד] ה] עי' בהשמטות בסוף המס': ו] גבי עני בעולת העוף אלא מעתה לר"ש כהן גדול: ז] עי' בהשמטות בסוף המס': ח] חטאת ס"א [דהאיכא] על שמה פרת חטאת. קדשי בדק הבית היא וקדשי בד"ה כו' תמורה אלא מעתה יחיד שהפריש: ט] נינהו חטא עד שלא נתמנה והפריש שעיר כו' ס"א ונתמנה והפריש [שעירה] תעשה תמורה דאי איתידע להון מקמי דנתמנה הוי מחייבינן שעירה. הא לא איתידע להון מעיקרא. אי הכי הכא נמי הא עשיר הוא. אלא היינו טעמא דר' שמעון גבי עולה דסבר אי בעי פטר נפשיה בעולת העוף כרבי אלעזר בן עזריה כו': י] הוא התם הא לא חטא ולא איחייב כו' הא עשיר הוא ולאו עולת: יא] בן יונה: יב] אומר עי' תוס' בכורות ד"ה הקדיש (דף יד ע"ב): יג] עולות נקבות היכי: יד] שלמים תיבעי רעייה: טו] נחתא לה קדושת הגוף ה"נ כיון דלא חזיא נקבה לעולה לא נחתא לה קדושת הגוף אימור: טז] הואיל ושייכי שלמים: יז] אע"ג דהך נקבה לא קרבה אפילו: יח] תרעה ס"א אפ"ה עושה תמורה הואיל ושם שלמים עלה דמצינו שלמים כו': יט] שלמים ומצינו שלמים נקבה: כ] הגוף דאינה נפרית בלא מום ועושה תמורה הס"ד: כא] הכפורים. הס"ד ומה"ד פרת חטאת דחטאת היא דהא איכא: כב] למזבח ולא עבדי תמורה הילכך שם דפרת חטאת לא מהני לאלומי הפרשת פרה לפרו לקדשי מזבח דעבדי תמורה: כג] לה דלא קדשה גופה דאמרינן פרה נפדית בלא מום ואם נמצא נאה ממנה כו' וכיון דלא קדשה לגופה לא עברה תמורה: הס"ד. ומה"ד קרבן יחיד נקבה שעירה או כבשה וקרבן נשיא זכר שעיר: הס"ד. ומה"ד תרי: כד] נתמנה להיות נשיא וחייב שעירה ואח"כ נתמנה והפריש שעיר לשעירתו לקדוש דהא משכח שם: כה] הוא ולאו עולת והד"א: כו] הוא עולה לנדבה לא איקרבה בדלות: כז] סתם הוא עולת העוף דתנן במס' מנחות בפ' הרי עלי עשרון האומר הרי עלי עולה בסתם יביא כבש דפחות שבעולות היינו כבש וסתם נודר אינו מקבל עליו מפחות שבעולות: הס"ד ומה"ד יביא תור או בן יונה דהיינו פחות שבעולות ולא פליגי אלא מר כי אתריה ומר כי אתריה: הס"ד ומה"ד זכרים ימכרו לצרכי עולות דכל מה דאיכא לעלות בקדושת מזבח מעלינן ועולה כולה כליל וכיון דחזו לעולה קרבי עולות ונקבות דאינן ראויין לעולה ימכרו לצרכי שלמים דכל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם כדין המתפיס תמימים לבדק הבית שלא יצאו מידי מזבח: הס"ד ומה"ד ודמיהם: כח] תיבות בהמה ומיהו ל"ש: כט] למזבח אבל אינו: ל] אקדישנהו דהוא קרבן קדוש וחשוב מכל הקרבנות הס"ד: לא] לעולתו בעולת חובה כגון: לב] מצורע ולא אמר שיש שם עולה בזב ומיירי בעולת נדבה דבעי לאשכוחי דבהאי חיובא דקא מחייב איכא נקבה בעולה: לג] דפירשתי דרוצה למצוא: לד] הכי דאין זה שום חובה של כהן ועוד: לה] עיין בהשמטות בסוף המסכת:

הגהות הב"ח (א) גמ' דהא איכא פרת חטאת פרת חטאת קדשי בדק: (ב) שם דהא אילו חטא השתא בתר דאתמני בר איתויי שעיר: (ג) שם ולא אמר רבי שמעון וכו' קדושת הגוף ס"ה הכא נמי אימור דא"ר שמעון: (ד) רש"י ד"ה הואיל ומותר הפסח וכו' ואע"ג דהך נקבה לא קרבה אפילו וכו' הואיל והיא נקבה כצ"ל ותיבת שלמים נמחק: (ה) ד"ה חטא עד כו' שעיר הוא הס"ד ואח"כ מ"ה הא נמי עשיר הוא ולאו: (ו) ד"ה ודמיהם וכו' לבדק הבית ואפילו מידי דחזי למזבח ומ"מ אינו יוצא:

הגהות הגר"א [א] רש"י ד"ה הואיל. והיא. נ"ל וכא: [ב] בא"ד ונחא. נ"ל נחתא: [ג] ד"ה הואיל. בעולה. נ"ל כעולת: [ד] ד"ה קדשי. ולא. נ"ל לא: